

L'aiguader Pere Roca Camps

Vaig entrevistar el Pere Roca, l'onclo Pere, l'hivern passat, quan ja estava força delicat i, pel que després vam veure, no li faltava gaire per a morir. El motiu de l'entrevista, en principi, no era publicar-la, sinó recollir una sèrie de dades per a un estudi que estem realitzant sobre les comunitats de regants alcoverenques. Aprofito l'ocasió per dir que si alguna altra persona té notícies sobre el tema, no dubti a

Foto cedida per Antoni Roca, inauguració dels cups del Sindicat, 1970. D'esquerra a dreta: Manel Brunet, Mossèn Joan Roig i Pere Roca.

comunicar-nos-ho. Tan se val que siguin fets viscuts, com documentació familiar o una simple fotografia. En aquest tipus de treballs, ja se sap, tot hi ajuda.

El Pere Roca era un home de llarga memòria i bona conversa. Amb els estudiosos del CEA, ja hi havia col·laborat en més d'una ocasió. En el butlletí núm. 2, per exemple, Andreu Barberà publicava un interessant article sobre la Setmana

Santa i hi remarcava les informacions facilitades per aquest pagès, que havia ocupat diversos càrrecs a la Congregació de la Sang, des de procurador a tresorer. De la mateixa manera, si ens interessaven les seves informacions sobre les aigües és perquè havia estat aiguader de la Comunitat de Baix, activitat que ja li venia de família. Concretament, un germà de son pare, anomenat com ell Pere, també hi havia treballat.

LA FAMÍLIA

Pere Roca Camps era el segon dels sis fills que havia tingut el matrimoni format per Pau Roca Garcia i Carme Camps Isern: Carme, Pere, Ramon, Dolors, Joan i Josep constituïen la descendència d'aquest matrimoni pagès que vivia a l'antiga capella de la Concepció, davant del portal de la Saura, per la qual cosa el cap de família era anomenat Pau de la Capella.

Tota la família era ben bé d'origen alcoverenc. Cal recular molt enrere per trobar gent que procedia de fora. Concretament, al s. XVIII. Llavors localitzem una rebesàvia

de Pere Roca, anomenada Maria Duran, que procedeix de Valls i que es casa amb el pagès alcoverenc Josep Casanoves. Una altra rebesàvia de Pere Roca, de nom Rosa Murió, procedia de Torredembarra i va casar-se amb l'alcoverenc Ignasi Alcover.

La família era la base pagesa. De fet, durant les dues darreres centúries tots els homes havien exercit aquest ofici. Cal recular, també, al s. XVIII per trobar altres professions. Llavors localitzem un rebesavi de Pere Roca, anomenat Josep Roca, que era teixidor de lli. Un altre rebesavi, aquest de la branca materna, Gabriel Isern, era un paperer nascut aproximadament el 1786 i que vivia amb la seva dona Antònia Farré al carrer de Santa Marina. Es tracta d'un cas ben comú, representatiu d'un passat en què teixidor i paperer eren dos oficis importants entre els alcoverencs, arrossegats per la crisi durant el s. XIX.

Una altra tendència general que es pot veure reflectida en aquesta família és el progressiu abandonament de la vida als masos. Dels besavis de Pere Roca, només dos matrimonis vivien al poble, concretament als carrers de Santa Marina i St. Jaume. Els altres dos residien tot l'any al defora, un a l'hort de Cassola i l'altre al mas de la Mica.

Una altra tendència que podem veure reflectida en la família de Pere Roca és la transmissió dels noms de bateig. Pere mateix era el nom més corrent en la successió masculina. Ja hem dit que un oncle de l'entrevistat també es deia així, igual que son avi i que el besavi.

Però deixem estar tranquil·la la família i deixem parlar l'aiguader.

LA FEINA D'AIGUADER

Pere Roca va ser aiguader de la Comunitat d'Aigües de Baix des de 1936 a 1966. A partir d'aquí les paraules són seves. Hem mantingut el text original tan fidelment com ens ha estat possible, amb les seves formes i pronúncies particulars.

Abans del 36 l'aigua anava a quadres. Lo dillums i el divendres regaven a la muntanya. Lo dimats, cap a la Parellada i la Vaireta. Lo dimecres, del mas de les Destrals en avall. Lo dijous, pel Camí de Tarragona. Lo dissabte, al passeig de l'Estació cap a la dreta tal com baixes, que d'aquell tros n'hi deien la Palmera, i un ramal cap a baix. Lo domenge, del passeig de l'Estació enyà, o sigui, cap a l'esquerra. L'aigua s'agafava a l'hora en punt. Si en una quadra tocava a punta de dia, tots dos aiguaders, el que ja havia acabat i el que li tocava, es trobaven al Portal i anaven junts a canviar l'aigua. El 36, però, van fer quadra única. Deixant de banda la muntanya, que aquests continuaven regant los dilums i divendres, los altres es van ajuntar. Començaven pel final, lo domenge, per la terra de Figuerons, i anaven pujant fins a la Parellada. A les Aigües de Dalt, encabat de la guerra també van proposar fer quadra única, però alguns no ho van volguer i no es va fer.

El sistema de repartiment, del meu record, sempre ha estat a hores. Quan tocava a la muntanya, los dillums i divendres, com que allí l'aigua no corre gaire, no es compten hores i els regants l'agafaven quan volien, o quan podien. Però aquí a baix, a les altres quadres, l'havies d'agafar a l'hora en punt quan te tocava. Primer, l'aiguader feia el manament, o sigui, avisava el pagès. Si et tocava a la tarda, t'avisava al dematí quan la podries agafar. I quan era l'hora d'agafa-la, l'aiguader era al davant, perquè tothom agafés lo temps just que li tocava. Naturalment, això només funcionava així quan l'aigua anava reglada, que normalment és del juny a l'agost. Però un any,

com que va ploure poc, va anar reglada del maig al desembre. L'aiguader, doncs, comença a fer la seva feyna quan s'arregla l'aigua. Quan l'aigua anava a quadres, n'hi havia que tenien escorrilles. Perquè si a tal hora han de tancar l'aigua d'una quadra, entre que la tanquen i s'estronda pot passar molt de temps, depèn de la distància que hi hagi entre el final i el començament de la quadra. Llavòrens hi havia algú que es quedava les escorrilles. Per exemple, aquells horts que hi havia on ara hi ha el Fonet, allà a l'hort de l'Ernesto, ... tenien escorrilles. També en tenien tres trossos al Molinet. Això de les escorrilles es va acabar amb la guerra, perquè amb la quadra única començaven pel capdavant i anaven pujant.

Quan el rec baixava ple, això representava que eren tres regadores. És a dir, que d'aquella aigua se'n feien tres parts, de manera que hi podien regar tres persones alhora. Los dilluns i divendres, com que l'aigua la tenien a la muntanya, no n'arribava tanta. Llavòrens, si en baixava molt poca, la tiraven a una bassa.

Hi havia dos aiguaders per cada quadra. Abans de la guerra aquests aiguaders també se'n cuidaven de la muntanya. Però des del 36 hi ha un home que va a la muntanya només quan l'han d'agafar i quan acaben. La feina dels aiguaders és vegilar l'aigua i portar-la al rec que toqui. Primer los aiguaders havien de portar una aixada i una senalla, perquè els recs eren de terra i s'havien d'apriar sovint. Més tard ja no calia, perquè els van fer d'obra, però llavòrens havien de portar claus, perquè moltes paradors estaven tancades amb candaus. A més a més, com que treballaven de nit, los aiguaders havien de portar un llum, que normalment era una llanterna d'oli. Molt pocs anaven amb llum de carburo.

Antes l'aiguader cobrava un duro i no podies cobrar finses a l'octubre, el segon o tercer domenge, ara no me'n recorde. Però et podien donar uns quants cèntims a la bestreta. En tota l'Aigua de Baix hi havia 14 aiguaders, dos per dia, i un d'ells era l'aiguader major, que manava els altres, encara que això no calia, perquè tothom sabia lo que havia de fer. De problemes, l'aiguader se'n trobava molts: un rec rebentat, una paradora xafada... però el més normal eren raons entre els regants, que si tu has agafat l'aigua abans d'hora, i tot això. Antes havien arribat a treure's els gavinets.

Allà el camí de la Font Fresca es desvia l'aigua, bé cap a la Vaireta o cap aquí, passa pels rentadors i encabat torna a dividir. Al capdavant del raval del Carme hi havia l'abrador, que encabat el van posar davant del Portal de la Saura, on ara hi ha els pisos del Sindicat. Les escorrilles de l'abrador anaven a la bassa de l'Hort de Batistó. Llavòrens hi havia poques basses. Recordo les de l'Arcís, de l'Estació, del Marroig, del Cristinet, de la Florida, de l'Hort de Nan, de l'Hort de la Barra, de l'Hort de la Dolça, del mas de Moliner, de la Parellada, de Figuerola... A ca la Maria de l'Hostal, també al raval del Carme, hi havia un forat i podien agafar una mica d'aigua, una ploma; el mateix passava al molí de Gassol, al molí de Gomis... Quan l'aigua passa per sota el poble i pels voltants, de tant en tant hi ha una trapa per pode-la desviar cap allà on convingui. Hi ha una trapa davant de ca Dalmàcio i encabat n'hi ha davant de ca Llorenç de Burguet, el Portal de la Saura, ca Balances, al bar Fanal n'hi ha dues, una altra davant del Colomí, i una altra davant de ca la Tous. En canvi, per travessar un camí abans només hi havia aubellons: una pedra a cada banda. Els recs de les Aigües de Baix són lo Rodet, que és l'últim, i encabat vénen, lo dels Magraners, lo Sitjar, la Palmera, lo Dissabte, Dimes, Curtano, lo del Riu o del Dimecres (del mas de les Destrals en avall), lo de la Vaireta i lo de la Parellada.

JOAN CAVALLÉ